

บทความวิจัย (Research Article)

การพัฒนากลยุทธ์การจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียน ขององค์กรชุมชนเหนือเขื่อนภูมิพล

Developing Participatory Waste Management Strategies to Promote the Circular Economy of Organizations Communities above Bhumibol Dam

นพวัฒน์ พักไสี* และสุภาพร พงศ์ภิญโญโอภาส

Nupawat Paksi* and Suphaphorn Pongpinyo-o-pas

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพ ปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียน 2) พัฒนากลยุทธ์การจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียน และ 3) ประเมินกลยุทธ์การจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียน ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ องค์กรชุมชนเหนือเขื่อนภูมิพล ประกอบด้วย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เขื่อนภูมิพล และชุมชน และผู้ทรงคุณวุฒิ การพัฒนากลยุทธ์และการจัดการขยะ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์ การประชุมเชิงปฏิบัติการ การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และแบบประเมิน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการคำนวณค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการจัดการขยะมีการกักเก็บรวบรวมขยะ การเก็บขน การเปลี่ยนแปลงการนำกลับมาใช้ประโยชน์ และการกำจัดขยะขั้นสุดท้าย ปัญหาการจัดการขยะอยู่ในระดับมาก โดยมีการแทรกแซงกันขณะเก็บขนขยะ รถขนส่งขยะพร้อมอุปกรณ์ขนส่ง งบประมาณ และบุคลากรไม่เพียงพอ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะด้านโครงสร้าง ระบบบริการ บุคคล การเงิน วัสดุอุปกรณ์ บริหารจัดการ ค่านิยมและวัฒนธรรม เทคโนโลยี เศรษฐกิจ และการเมืองและกฎหมายอยู่ในระดับมาก 2) กลยุทธ์การจัดการขยะอยู่ในตำแหน่งกลยุทธ์ เป็นกลยุทธ์ปรับเปลี่ยนหรือพลิกฟื้น (Analyzer-proactive) WO Strategies (Weaknesses-Opportunities Strategies) โดยแก้ไขจุดอ่อนเพื่อใช้ประโยชน์จากโอกาส ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ประเด็นกลยุทธ์กลยุทธ์ตัวชี้วัด และมาตรการ 3) ผลการประเมินกลยุทธ์การจัดการขยะ ผ่านเกณฑ์ โดยมีความสอดคล้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และการยอมรับได้อยู่ในระดับมากและมากที่สุด

คำสำคัญ : กลยุทธ์ การจัดการขยะ การมีส่วนร่วม เศรษฐกิจหมุนเวียน

Abstract

This research aimed to: 1) study the current state, problems, and related factors of participatory waste management to promote a circular economy 2) develop participatory waste management strategies to promote a circular economy, and 3) evaluate the developed participatory waste management strategies to promote a circular economy. The Informant are community organizations upstream of the Bhumibol Dam with consisting of local administrative organization, Bhumibol Dam, community leaders, community, and expert about strategy development or waste management. Data were collected through questionnaires, focus group discussion, interviews, workshops, connoisseurship, and evaluation forms. Data analysis involved mean, standard deviation and content analysis.

The findings revealed: 1) The current states of waste management consist of storage, collection, processing and recycling, and final disposal. The problems of waste management indicated high-levels that identified it was often mixed during transport, insufficient waste collection vehicles and equipment, budget constraints, and inadequate personnel. The factors which related waste management consist of structure, services, man, money, material, management, social – cultural, technology, economics and political-legal were indicated high-levels. 2) The waste management strategy status was analyzer – proactive (WO Strategies or Weaknesses-Opportunities Strategies) by addressing weaknesses to capitalize on opportunities. and it consist of vision, mission, goal, strategy issues, strategy, indicator and measure. 3) The developed waste management strategies were passed the evaluation criteria which they have consistency, appropriateness, feasibility, and acceptability indicated high-levels and very high-levels.

Keywords: Strategic, Waste management, Participatory, Circular economy

บทนำ

การจัดการขยะจำเป็นต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบตั้งแต่การกักเก็บรวบรวม การเก็บขน การเปลี่ยนแปลงและการนำกลับมาใช้ประโยชน์ และการกำจัดขั้นสุดท้าย (กรมควบคุมมลพิษ, 2566) โดยที่องค์กรชุมชนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน มีส่วนร่วมในการดำเนินการอย่างแท้จริงทุกขั้นตอน การวางแผน การดำเนินงาน การรับผลประโยชน์ และการประเมินผล (เดช อุณหะจิริงรักษ์, 2565) และเพื่อให้การจัดการขยะมีความยั่งยืนควรใช้แนวคิดการส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียนให้มีการสร้างรายได้เพิ่มจากการจัดการขยะ ซึ่งมี 4 วิธี ได้แก่ ลดการใช้ นำกลับมาใช้ใหม่ ยืดอายุการใช้งาน และการนำมาเข้ากระบวนการผลิตซ้ำเพื่อเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ (กรมควบคุมมลพิษ, 2566)

สถานการณ์ขยะของชุมชนเหนือเขื่อนภูมิพล พบว่า มีปริมาณขยะเกิดขึ้นทั้งหมด 3,341 ตันต่อวัน เป็นขยะที่กำจัดถูกต้อง 1,315 ตันต่อวัน คิดเป็นร้อยละ 40 ของปริมาณขยะที่เกิดขึ้นทั้งหมด และขยะที่นำกลับมาใช้ประโยชน์ 1,294 ตันต่อวัน คิดเป็นร้อยละ 30 ของปริมาณขยะที่เกิดขึ้นทั้งหมด (สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคและควบคุมมลพิษที่ 1, 2566) แสดงว่าจำนวนขยะที่กำจัดไม่ถูกต้องมีร้อยละ 60 และขยะที่ไม่ได้นำกลับมาใช้ประโยชน์มีร้อยละ 70 ซึ่งเป็นจำนวนมาก

ดังนั้นการจัดการขยะของชุมชนเหนือเขื่อนภูมิพล จึงควรมีการจัดการที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ ทั้งการกักเก็บรวบรวม การเก็บขน การเปลี่ยนแปลงและการนำกลับมาใช้ประโยชน์ และการกำจัดขั้นสุดท้าย โดยการดำเนินการดังกล่าวควรมีองค์กรชุมชนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงทั้งการตัดสินใจ ในการดำเนินงาน การรับผลประโยชน์ และการประเมินผล รวมทั้งมีการส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อสร้างรายได้ เพิ่มจากการจัดการขยะ โดยการลดการใช้ นำกลับมาใช้ใหม่ ยืดอายุการใช้งาน และนำมาเข้ากระบวนการผลิตซ้ำ เพื่อเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ แต่การจัดการขยะขององค์กรชุมชนเหนือเขื่อนภูมิพล ซึ่งมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการจัดการขยะ ยังไม่มีกลยุทธ์ที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพเพียงพอในการจัดการขยะให้เป็นระบบที่สอดคล้องกับแนวคิดดังกล่าว

จากประเด็นปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงได้ศึกษาว่าสภาพ ปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียนขององค์กรชุมชนเหนือเขื่อนภูมิพลเป็นอย่างไร กลยุทธ์การจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียนขององค์กรชุมชนเหนือเขื่อนภูมิพลมีอะไรบ้าง และผลการประเมินกลยุทธ์การจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียนขององค์กรชุมชนเหนือเขื่อนภูมิพลที่พัฒนาขึ้นอยู่ในระดับใด จึงทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนากลยุทธ์การจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียนขององค์กรชุมชนเหนือเขื่อนภูมิพล เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียนขององค์กรชุมชนเหนือเขื่อนภูมิพล และขององค์กรชุมชนในพื้นที่อื่น ๆ ที่มีบริบทคล้ายกัน ให้มีการจัดการขยะมีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียนขององค์กรชุมชนเหนือเขื่อนภูมิพล
2. เพื่อพัฒนากลยุทธ์การจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียนขององค์กรชุมชนเหนือเขื่อนภูมิพล
3. เพื่อประเมินกลยุทธ์การจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียนขององค์กรชุมชนเหนือเขื่อนภูมิพล

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพ ปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียนขององค์กรชุมชนเหนือเขื่อนภูมิพล แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1.1 การศึกษาสภาพ ปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะฯ โดยใช้แบบสอบถาม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรได้แก่ ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานขององค์กรชุมชนเหนือเขื่อนภูมิพล จำนวน 23 แห่ง ใน 4 จังหวัด ได้แก่ เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง และตาก จำนวน 1,390 คน กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานขององค์กรชุมชนเหนือเขื่อนภูมิพล จำนวน 12 แห่ง ใน 4 จังหวัด ได้แก่ เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง และตาก จำนวน 370 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ เครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) (1970) ใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling) ตามขั้นตอนดังนี้ 1) สุ่มองค์การบริหารส่วนตำบลหรือเทศบาลตำบลซึ่งมีจำนวน 23 แห่ง โดยวิธีการสุ่มอย่างง่ายด้วยการจับสลากจากรายชื่อองค์การบริหารส่วนตำบลหรือเทศบาลตำบลมาร้อยละ 50 ได้ จำนวน 12 แห่ง 2) สุ่มกลุ่มตัวอย่างจากแต่ละองค์การบริหารส่วนตำบลหรือเทศบาลตำบลจำนวน 12 แห่งที่สุ่มได้ โดยการสุ่มแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น แบบโควตา ตามจำนวนที่มีอยู่ในกลุ่มย่อยของแต่ละตำแหน่งหน้าที่ ได้กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย นายกองค์กรปกครอง

ส่วนท้องถิ่น สภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 72 คน หัวหน้าส่วนงาน และเจ้าหน้าที่งานสิ่งแวดล้อมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 92 คน หัวหน้าส่วนงานเขียนภูมิพลและงานบริเวณเขียนภูมิพล จำนวน 52 คน กำนันและผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 74 คน และประธานชุมชน กรรมการชุมชน และประชาชน จำนวน 80 คน

เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบกำหนดคำตอบให้เลือก ตอนที่ 2 สภาพการจัดการขยะฯ เป็นแบบเลือกตอบได้มากกว่าหนึ่งตัวเลือก ตอนที่ 3 ปัญหาการจัดการขยะฯ และตอนที่ 4 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะฯ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ค่า IOC อยู่ในช่วง 0.80-1.00 ความเชื่อมั่นของตอนที่ 3 และตอนที่ 4 ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -coefficient) = 0.85 และ = 0.89 ตามลำดับ

การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม และสภาพการจัดการขยะฯ วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่และคำนวณค่าร้อยละ ปัญหาและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะฯ วิเคราะห์โดยการคำนวณค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ซึ่งเกณฑ์ในการแปลความหมายค่าเฉลี่ย ได้แก่ 4.51-5.00, 3.51-4.50, 2.51-3.50, 1.51-2.50, 1.00-1.50 หมายถึง ปัญหาและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง อยู่ในระดับมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุดตามลำดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) เพื่อนำผลการวิเคราะห์ไปใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาขั้นตอนที่ 1.2

ขั้นตอนที่ 1.2 การศึกษาสภาพ ปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะฯ โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานการจัดการขยะเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียนขององค์กรชุมชนเหนือเขียนภูมิพล ใน 4 จังหวัดได้แก่ เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง และตาก โดยการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 15 คน ประกอบด้วย นายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีประสบการณ์การบริหารไม่น้อยกว่า 2 ปี จำนวน 3 คน หัวหน้าส่วนงาน และเจ้าหน้าที่งานสิ่งแวดล้อมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 3 คน หัวหน้าส่วนงานเขียนภูมิพลและงานบริเวณเขียนภูมิพล จำนวน 3 คน กำนันและผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 3 คน และประธานชุมชนและกรรมการชุมชน จำนวน 3 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม เป็นแบบปลายเปิด แบ่งเป็น 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 สภาพการจัดการขยะฯ ตอนที่ 2 ปัญหาการจัดการขยะฯ ตอนที่ 3 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะฯ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม

การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลสภาพ ปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียนขององค์กรชุมชนเหนือเขียนภูมิพล วิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เนื้อหา สร้างข้อสรุปเพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาในขั้นตอนที่ 2.1 และขั้นตอนที่ 2.2

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนากลยุทธ์การจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียนขององค์กรชุมชนเหนือเขียนภูมิพล แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 2.1 การศึกษาแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ในการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียนขององค์กรที่ประสบความสำเร็จ โดยการสัมภาษณ์

ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารงานการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้นำชุมชนที่ร่วมปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดการขยะในชุมชนที่ประสบผลสำเร็จ โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 7 คน ประกอบด้วย นายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 2 คน ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม จำนวน 2 คน กำนันและผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 3 คน ในสังกัด เทศบาลตำบลบ้านเหล่า อำเภอมะนัง จังหวัดพะเยา และ

เทศบาลตำบลท่าวังตาล อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเกณฑ์คัดเลือกองค์กรที่ประสบผลสำเร็จ คือ เป็นองค์กรที่ได้รับรางวัลชนะเลิศระดับประเทศในการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียน และเป็นองค์กรนำร่องในการใช้เทคโนโลยีในการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียน (สำนักงานประชาสัมพันธ์ จังหวัดพะเยา, 2561)

เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเป็นแบบปลายเปิด สัมภาษณ์แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียนขององค์กรชุมชน ใน 4 ขั้นตอน ได้แก่ การเก็บรวบรวม การเก็บขน การเปลี่ยนแปลงและการนำกลับมาใช้ประโยชน์ และการกำจัดขั้นสุดท้าย (กรมควบคุมมลพิษ, 2566) และการมีส่วนร่วม 4 ด้าน ได้แก่ การวางแผน การดำเนินงาน การรับผลประโยชน์ และการประเมินผล (เดช อุณหะจิริงรักษ์, 2565) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียนขององค์กรที่ประสบความสำเร็จ วิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เนื้อหา สร้างข้อสรุปเพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลในการจัดทำร่างกลยุทธ์ฯ ในขั้นตอนที่ 2.3

ขั้นตอนที่ 2.2 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของการจัดการขยะฯ โดยการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop)

ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในชุมชนเหนือเขื่อนภูมิพล ผู้บริหารงานการจัดการขยะของเขื่อนภูมิพล ผู้นำชุมชนที่ร่วมปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดการขยะของชุมชนเหนือเขื่อนภูมิพล และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการพัฒนากลยุทธ์ โดยการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 15 คน ดังนี้ นายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของชุมชนเหนือเขื่อนภูมิพลที่มีประสบการณ์ด้านการจัดการขยะไม่น้อยกว่า 3 ปี จำนวน 2 คน ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมหรือรักษาราชการแทนผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของชุมชนเหนือเขื่อนภูมิพลที่มีประสบการณ์ในการบริหารงานไม่น้อยกว่า 3 ปี จำนวน 4 คน หัวหน้าสำนักปลัดและเจ้าพนักงานสาธารณสุข ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของชุมชนเหนือเขื่อนภูมิพล ที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานไม่น้อยกว่า 3 ปี จำนวน 2 คน หัวหน้ากองส่วนงานโยธาและสิ่งแวดล้อมและหัวหน้าส่วนงานบริเวณและสิ่งแวดล้อมของเขื่อนภูมิพลที่มีประสบการณ์ในการบริหารงานไม่น้อยกว่า 3 ปี จำนวน 2 คน กำนันและผู้ใหญ่บ้านของชุมชนเหนือเขื่อนภูมิพล ที่มีประสบการณ์ด้านการจัดการขยะไม่น้อยกว่า 3 ปี จำนวน 3 คน ประธานชุมชนของชุมชนเหนือเขื่อนภูมิพล ที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานไม่น้อยกว่า 3 ปี จำนวน 1 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการพัฒนากลยุทธ์ที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอก จำนวน 1 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกการประชุมเชิงปฏิบัติการเป็นแบบปลายเปิด บันทึกเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของการจัดการขยะฯ ได้แก่ สภาพแวดล้อมภายใน ด้านจุดแข็ง (Strengths: S) จุดอ่อน (Weaknesses: W) มี 6 ด้าน คือ ด้านโครงสร้าง (Structure) ด้านระบบบริการ (Services) ด้านบุคคล (Man) ด้านการเงิน (Money) ด้านวัสดุอุปกรณ์ (Material) และ ด้านการจัดการ (Management) (สมชาย ภคภาสนวิวัฒน์, 2564) สภาพแวดล้อมภายนอก ด้านโอกาส (Opportunities: O) และอุปสรรค (Threats: T) มี 4 ด้าน คือด้านสังคมและวัฒนธรรม (Social – Cultural) ด้านเทคโนโลยี (Technology) ด้านเศรษฐกิจ (Economics) และด้านการเมืองและกฎหมาย (Political-Legal) (เอกชัย บุญยาธิฐาน, 2563) โดยใช้เทคนิค SWOT Analysis ซึ่งเป็นการวิเคราะห์จุดแข็ง (Strength) จุดอ่อน (Weakness) ของสภาพแวดล้อมภายใน และการวิเคราะห์โอกาส (Opportunity) อุปสรรค (Threat) ของสภาพแวดล้อมภายนอก (อุทิศ ขาวเอี๋ย, 2562) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการประชุมเชิงปฏิบัติการ

การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลสภาพแวดล้อมการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียนขององค์กรชุมชนเหนือเขื่อนภูมิพล วิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เนื้อหา สรุปเป็นจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค และจัดทำกราฟแสดงตำแหน่งกลยุทธ์ในการจัดการขยะฯ ได้เป็นกลยุทธ์ปรับเปลี่ยนหรือพลิกฟื้น (Analyzer-proactive) เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลในการจัดทำร่างกลยุทธ์ฯ ในขั้นตอนที่ 2.3

ขั้นตอนที่ 2.3 การจัดทำร่างกลยุทธ์การจัดการขยะฯ โดยการประชุมเชิงปฏิบัติการ

ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ นักวิชาการด้านการบริหาร ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการขยะรีไซเคิล ผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาการพัฒนากลยุทธ์ ผู้บริหารและหัวหน้าส่วนงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเหนือเขื่อนภูมิพล โดยการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 13 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารและหัวหน้าส่วนงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีคุณวุฒิไม่น้อยกว่าปริญญาตรี ประสบการณ์ด้านการจัดการขยะไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 2 คน นักวิชาการด้านการบริหารจัดการที่มีคุณวุฒิต่ำกว่าปริญญาเอก จำนวน 2 คน หัวหน้าส่วนงานเขื่อนภูมิพลและงานบริเวณเขื่อนภูมิพล จำนวน 1 คน กำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ได้รับการสนับสนุนในพื้นที่ในการจัดการขยะชุมชนไม่น้อยกว่า 4 ปี จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการขยะรีไซเคิล ซึ่งอาศัยอยู่ในพื้นที่เป้าหมายไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 2 คน และผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากลยุทธ์ จำนวน 4 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกการประชุมเชิงปฏิบัติการ เป็นแบบปลายเปิด บันทึกเกี่ยวกับการร่างกลยุทธ์การจัดการขยะฯ ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ประเด็นกลยุทธ์ กลยุทธ์ ตัวชี้วัด และมาตรการ ที่จัดทำโดยใช้เทคนิค TOWS Matrix ประกอบด้วยการจัดปัจจัยภายในและภายนอกเพื่อพัฒนากลยุทธ์ในแต่ละด้าน ได้แก่ SO, ST, WO, และ WT (อุทิศ ขาวเอียร, 2562) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการประชุมเชิงปฏิบัติการ

การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่ได้จากการประชุมเชิงปฏิบัติการ วิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เนื้อหา สรุปเป็นร่างกลยุทธ์การจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียนขององค์กรชุมชนเหนือเขื่อนภูมิพล ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ประเด็นกลยุทธ์ กลยุทธ์ ตัวชี้วัด และมาตรการ รวมทั้งภาพความเชื่อมโยงขององค์ประกอบ เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลในการตรวจสอบร่างกลยุทธ์ฯ ในขั้นตอนที่ 2.4

ขั้นตอนที่ 2.4 การตรวจสอบร่างกลยุทธ์การจัดการขยะฯ โดยการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship)

ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ นักวิชาการด้านการบริหารจัดการ ผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาการพัฒนากลยุทธ์ ผู้บริหารและหัวหน้าส่วนงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเหนือเขื่อนภูมิพล โดยการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 11 คน ประกอบด้วย นายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาโท หรือประสบการณ์การบริหารจัดการขยะไม่ต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 1 คน หัวหน้าส่วนงานหรือเจ้าหน้าที่งานสิ่งแวดล้อมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 1 คน หัวหน้าส่วนงานเขื่อนภูมิพลหรืองานบริเวณเขื่อนภูมิพล จำนวน 1 คน กำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน ในพื้นที่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 1 คน นักวิชาการด้านการบริหารจัดการ คุณวุฒิปริญญาเอก จำนวน 1 คน และผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะและการพัฒนากลยุทธ์ จำนวน 6 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ เป็นแบบปลายเปิด เกี่ยวกับผลการตรวจสอบร่างกลยุทธ์การจัดการขยะฯ ที่พัฒนาขึ้นในด้านความสอดคล้อง และความเหมาะสม

การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่ได้จากการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ วิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เนื้อหา สรุปเป็นกลยุทธ์การจัดการขยะฯ ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ประเด็นกลยุทธ์ กลยุทธ์ ตัวชี้วัด และมาตรการ รวมทั้งภาพความเชื่อมโยงขององค์ประกอบ เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลในการประเมินกลยุทธ์ฯ ในขั้นตอนที่ 3

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินกลยุทธ์การจัดการขยะ

ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานขององค์กรชุมชนเหนือเขื่อนภูมิพล ชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการจัดการขยะ และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการขยะ ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านกลยุทธ์ จำนวน 21 คน ประกอบด้วย นายกองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และปลัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีประสบการณ์การปฏิบัติงานไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 3 คน หัวหน้าส่วนงาน และเจ้าหน้าที่งานสิ่งแวดล้อมองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีประสบการณ์การปฏิบัติงานไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 2 คน หัวหน้าส่วนงานเขื่อนภูมิพลและงานบริเวณเขื่อนภูมิพล ที่มีประสบการณ์การปฏิบัติงานไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 4 คน กำนันหรือผู้ใหญ่บ้านที่มีประสบการณ์ในการจัดการขยะ จำนวน 2 คน และผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะและการพัฒนากลยุทธ์ จำนวน 8 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินกลยุทธ์การจัดการขยะฯ ในด้านความสอดคล้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และการยอมรับได้ (สมคิด พรหมจ้อย, 2560; สมชาย ภคภาสวณิช, 2564) เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่ได้จากการประเมิน วิเคราะห์โดยการคำนวณค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย ได้แก่ 4.51-5.00, 3.51-4.50, 2.51-3.50, 1.51-2.50, 1.00-1.50 หมายถึง ความสอดคล้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และการยอมรับได้ อยู่ในระดับมากที่สุด มากปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ตามลำดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) เกณฑ์การประเมิน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ≥ 3.51 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ≤ 1.00

ผลการวิจัย

1. สภาพ ปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียนขององค์กรชุมชนเหนือเขื่อนภูมิพล มีดังนี้

สภาพการจัดการขยะฯ 1) ด้านการกักเก็บรวบรวม พบว่าประเภทขยะเป็นขยะทั่วไปหรือขยะที่ไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ และน้อยที่สุดคือขยะอันตราย มีการคัดแยกเฉพาะขยะที่นำไปจำหน่ายได้ มีการคัดแยกประเภทของขยะทิ้งลงในถังขยะแยกประเภท และไม่คัดแยกขยะ มีถังขยะแยกประเภทขยะจัดตั้งตามปากซอยถึงขยะแยกประเภทขยะจัดตั้งบริเวณหน้าบ้าน และถังขยะไม่แยกประเภทขยะแบบขนาดใหญ่ถึงเดียวตั้งไว้ที่วัดตลาด หรือหลังองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน ผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ของเขื่อนภูมิพลมีส่วนร่วมกับการปกครองส่วนท้องถิ่นในการกักเก็บรวบรวมขยะ มีการวางแผนและดำเนินการตามแผนดำเนินการกักเก็บรวบรวมขยะ และนำผลการประเมินมาปรับปรุงการดำเนินการกักเก็บรวบรวมขยะ 2) ด้านการเก็บขน พบว่า องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจัดการงานเก็บขนขยะ แต่ละครอบครัวเก็บขนขยะของตนเอง ใช้รถบรรทุกเก็บขยะตามจุดที่มีถังขยะจัดวางไว้ ใช้รถบรรทุกเก็บขยะที่มีถังขยะตั้งไว้ริมถนนหน้าปากซอยหรือหน้าอาคาร 3) ด้านการเปลี่ยนแปลงและการนำกลับมาใช้ประโยชน์ พบว่า มีการดำเนินการโดยคัดแยกขยะแล้วนำขยะที่แยกประเภทไปจำหน่ายเพิ่มรายได้ มีคัดแยกขยะและจัดกิจกรรมการเปลี่ยนแปลงและใช้ประโยชน์ขยะที่ย่อยสลายได้ มีการส่งเสริมการนำขยะที่ใช้ได้มาใช้ซ้ำเพื่อสร้างเศรษฐกิจหมุนเวียนในชุมชน และมีสร้างระบบการผลิตและออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ทำจากขยะในชุมชน มีลดการใช้ภาชนะหรือสิ่งของที่ใช้ซ้ำได้ยากและสร้างขยะ มีการลดจำนวนและควบคุมปริมาณการทำให้เกิดขยะ 4) ด้านการกำจัดขยะขั้นสุดท้าย พบว่า มีลักษณะบ่อขยะเป็นลานกว้างแถมรวมกันและมีรั้วกันบริเวณ และมีลักษณะบ่อขยะเป็นแบบขุดหลุมฝังกลบมีวัสดุกันน้ำซึมลงใต้พื้นดินและมีรั้วกันบริเวณ

ปัญหาการจัดการขยะ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.70$, S.D.=0.99) ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ด้านการกำจัดขั้นสุดท้าย ($\bar{X}=3.75$, S.D.=0.99) รองลงมาคือด้านการเปลี่ยนแปลงและนำกลับมาใช้ประโยชน์ ($\bar{X}=3.71$, S.D.=1.00) ทุกข้อในแต่ละด้านอยู่ในระดับมาก ด้านการเก็บรวบรวมขยะ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ประชาชนอาศัยในชุมชนไม่คัดแยกขยะและไม่เห็นโทษของการไม่คัดแยกขยะ ($\bar{X}=3.79$, S.D.=1.09) ด้านการเก็บขนขยะ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ การจัดรูปแบบหรือวิธีการคัดแยกขยะการเก็บขนแยกประเภทของขยะโดยพร้อมกัน ($\bar{X}=3.76$, S.D.=1.13) ด้านการเปลี่ยนแปลงและการนำกลับมาใช้ประโยชน์ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่กิจกรรมส่งเสริมสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงขยะและการนำขยะกลับมาใช้ประโยชน์ของขยะแต่ละประเภทมีน้อย ($\bar{X}=3.77$, S.D.=1.13) ด้านการกำจัดขยะขั้นสุดท้าย ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีงบประมาณไม่เพียงพอในการนำระบบนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้กำจัดขยะที่เหมาะสม ($\bar{X}=3.85$, S.D.=1.14)

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะ ได้แก่

ปัจจัยภายใน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ด้านบุคคล ($\bar{X}=4.01$, S.D.=0.77) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดได้แก่ ด้านวัสดุอุปกรณ์ ($\bar{X}=3.87$, S.D.=0.88) ทุกข้อในแต่ละด้านอยู่ในระดับมาก โดยที่ ด้านโครงสร้าง ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนดผู้รับผิดชอบและเป้าหมายในการจัดการขยะในชุมชนอย่างชัดเจน ($\bar{X}=4.09$, S.D.=0.86) ด้านระบบบริการ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประชาสัมพันธ์รณรงค์ระเบียบข้อตกลงร่วมกันในการจัดการขยะในชุมชนเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียน ($\bar{X}=4.06$, S.D.=0.94) ด้านบุคคล ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ผู้บริหารหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ความสำคัญการจัดการขยะเพื่อสร้างเศรษฐกิจหมุนเวียนในชุมชน ($\bar{X}=4.08$, S.D.=0.90) ด้านการเงินข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบริหารงบประมาณการจัดการขยะตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อสร้างเศรษฐกิจหมุนเวียน ($\bar{X}=3.95$, S.D.=0.99) ด้านวัสดุอุปกรณ์ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถึงขยะที่ถูกสุขลักษณะ มีความคงทน เพียงพอกับจำนวนประชากรในชุมชนทุกสถานที่ ($\bar{X}=3.92$, S.D.=0.95) ด้านการบริหารจัดการ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประเมินผลการปฏิบัติงานและจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานการจัดการขยะเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจหมุนเวียน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรณรงค์ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะจากครัวเรือนและมีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อคัดแยกขยะใส่ถังขยะแต่ละประเภท ($\bar{X}=4.01$, S.D.=0.92)

ปัจจัยภายนอก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการเมืองและกฎหมาย ($\bar{X}=3.98$, S.D.=0.84) ต่ำสุดได้แก่ ด้านเทคโนโลยี ($\bar{X}=3.86$, S.D.=0.96) ทุกข้อในแต่ละด้านอยู่ในระดับมาก โดยที่ ด้านค่านิยมและวัฒนธรรม ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ชุมชนตระหนักถึงความสำคัญกับการจัดการขยะเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียน และชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการขยะอย่างเป็นระบบเพื่อให้มีเศรษฐกิจหมุนเวียน ($\bar{X}=4.04$, S.D.=0.97) ด้านเทคโนโลยี ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ นวัตกรรม วัสดุอุปกรณ์ เทคโนโลยี และเครื่องมือ มีความทันสมัยเอื้อต่อการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียน ($\bar{X}=3.89$, S.D.=1.08) ด้านเศรษฐกิจ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ เศรษฐกิจของชุมชนต้องการการจัดการขยะที่เป็นระบบและเอื้อต่อการเสริมสร้างเศรษฐกิจหมุนเวียนของชุมชน ($\bar{X}=3.98$, S.D.=1.01) ด้านการเมืองและกฎหมาย ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ การเมืองและกฎหมายต่าง ๆ เอื้อต่อการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียน ($\bar{X}=4.01$, S.D.=0.98)

2. กลยุทธ์การจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียนขององค์กรชุมชนเหนือเขื่อนภูมิพลที่พัฒนาขึ้น ตำแหน่งกลยุทธ์ได้แก่ กลยุทธ์ปรับเปลี่ยน (WO Strategies) เป็นการนำจุดอ่อน (Weaknesses) ภายในองค์กร มาจับคู่กับโอกาส (Opportunities) ภายนอกองค์กร เพื่อวางแผนแก้ไขจุดอ่อนและใช้โอกาสนั้นสร้างความเติบโต มุ่งเน้นการปรับตัวเพื่อลดความเสี่ยง ใช้เทคโนโลยี หรือหาพันธมิตรใหม่ ๆ ประกอบด้วย

วิสัยทัศน์: องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมที่มุ่งสู่เศรษฐกิจหมุนเวียนขององค์กรชุมชนเหนือเขื่อนภูมิพลอย่างมีระบบสู่ความยั่งยืน

พันธกิจ: 1) จัดเตรียมระบบและกลไกเพื่อส่งเสริมการจัดการขยะตั้งแต่การวางแผนงาน การกักเก็บรวบรวม การเก็บขน การเปลี่ยนแปลงหรือการนำกลับมาใช้ประโยชน์ และการกำจัดขั้นสุดท้าย 2) ส่งเสริมให้เกิดระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนจากขยะประกอบด้วย ลดการใช้ นำกลับมาใช้ใหม่ ยืดอายุการใช้งาน การนำมาเข้ากระบวนการผลิตซ้ำเพื่อเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ในรูปแบบที่หลากหลาย 3) พัฒนาระบบการดำเนินงานจัดการขยะอย่างมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียนของชุมชนอย่างมีระบบ

เป้าประสงค์: 1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการกำหนดคณะทำงานแบบมีส่วนร่วมและมีการวางแผนกำหนดขั้นตอนการทำงานในการดำเนินการจัดการขยะเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียนในชุมชน 2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนนำระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนมาดำเนินการในชุมชนอย่างเป็นระบบและมีการดำเนินการด้วยรูปแบบที่หลากหลาย 3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนภาคีเครือข่าย มีกระบวนการดำเนินงานที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมจนเกิดการจัดการขยะเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียนในชุมชนอย่างเป็นระบบ

ประเด็นกลยุทธ์: 1) การพัฒนาระบบและกลไกการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียน 2) การส่งเสริมการจัดการความรู้และสร้างมูลค่าเพิ่มเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียนของชุมชน 3) การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการจัดการขยะเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียนอย่างเป็นระบบ

กลยุทธ์: 1) ประเด็นกลยุทธ์ที่ 1 มี 4 กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์ที่ 1 ปรับปรุงระบบฐานข้อมูลการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียนในชุมชนให้ทันสมัยและมีคุณภาพ กลยุทธ์ที่ 2 ปรับปรุงนโยบายการใช้ทรัพยากรและเทคโนโลยีให้เอื้อประโยชน์สูงสุดในการจัดการขยะเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียน กลยุทธ์ที่ 3 เร่งรัดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการปรับปรุงข้อบัญญัติให้เอื้อต่อการจัดการขยะเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียน กลยุทธ์ที่ 4 พัฒนาระบบและกลไกการดำเนินการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียนภายในชุมชน 2) ประเด็นกลยุทธ์ที่ 2 มี 3 กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์ที่ 5 เสริมสร้างแรงจูงใจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหน่วยงานหลักของภาครัฐปรับเปลี่ยนแนวคิดเพื่อสนับสนุนการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียน กลยุทธ์ที่ 6 พัฒนาองค์ความรู้การจัดการขยะเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียนให้แก่ประชาชนในชุมชน กลยุทธ์ที่ 7 สนับสนุนเทคโนโลยีและนวัตกรรมในการสร้างมูลค่าเพิ่มจากขยะตามระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน 3) ประเด็นกลยุทธ์ที่ 3 มี 2 กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์ที่ 8 ส่งเสริมหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนในการสนับสนุนการจัดการขยะเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียนของชุมชน กลยุทธ์ที่ 9 เร่งรัดการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ภาคีเครือข่าย ในการจัดการขยะเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียนในชุมชน

ตัวชี้วัด และมาตรการ: มี 28 ตัวชี้วัด 49 มาตรการ

3. กลยุทธ์การจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียนขององค์กรชุมชนเหนือเขื่อนภูมิพล ที่พัฒนาขึ้น ได้แก่ วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ กลยุทธ์ ตัวชี้วัดและมาตรการ มีความสอดคล้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และการยอมรับได้ อยู่ในระดับมากหรือมากที่สุด และผ่านเกณฑ์การประเมิน

สรุปและอภิปรายผล

1. **สภาพการจัดการขยะ** พบว่า เป็นขยะทั่วไปหรือขยะที่ไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ และขยะอินทรีย์ มีถึงขยะแยกประเภทขยะจัดตั้งตามปากซอย และมีถึงขยะไม่แยกประเภทขยะแบบขนาดใหญ่ถึงเตี๋ยตั้งไว้ที่วัด ตลาด หรือหลังอาคารสำนักงาน การเก็บขนขยะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานเก็บขนขยะ มีการคัดแยกขยะแล้วนำขยะที่แยกประเภทไปจำหน่ายเพิ่มรายได้ มีการคัดแยกขยะและจัดกิจกรรมการเปลี่ยนแปลงและใช้ประโยชน์ขยะที่ย่อยสลายได้ การกำจัดขยะขั้นสุดท้ายโดยใช้บ่อขยะลักษณะของบ่อขยะเป็นลานกว้างแถมรวมกันและมีรั้วกันบริเวณ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดการขยะรูปแบบเดิมตามภารกิจหน้าที่รับผิดชอบตามนโยบายภาครัฐ สอดคล้องกับประกาศของกฎกระทรวงกำหนดบทบาทหน้าที่ ระเบียบ การเก็บขน และกำจัดมูลฝอย ที่ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินการเก็บและขนขยะมูลฝอย (กระทรวงมหาดไทย, 2567)

ปัญหาการจัดการขยะ ด้านการกักเก็บรวบรวมขยะ การเก็บขน การเปลี่ยนแปลงและการนำกลับมาใช้ประโยชน์ และการกำจัดขยะขั้นสุดท้าย ทั้งรายด้านและรายข้อ มีปัญหาอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการบริโภคของชุมชนมีแนวโน้มสูงขึ้น ประชากรเพิ่มมากขึ้น และการจัดการขยะไม่ดีพอ ไม่มีประสิทธิภาพ อาทิเช่นการแถมรวมกันของขยะในบ่อ การฝังกลบ การเผาขยะกลางแจ้งส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศวิทยา ภาวะโลกร้อน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของวิภาดา อภิบาลกุลดำรง (2566) ที่ศึกษาเรื่องการพัฒนาระบบการจัดการขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี ด้วยระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน พบว่า ระดับนโยบายควรกำหนดเป็นเป้าหมายและพันธกิจด้านการจัดการขยะมูลฝอยด้วยรูปแบบเศรษฐกิจหมุนเวียนโดยเร่งด่วน ระดับปฏิบัติการควรกำหนดกฎระเบียบพร้อมมาตรการที่จะต้องดำเนินการและประเมินผลด้วยตัวชี้วัด

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะ ด้านโครงสร้าง ระบบบริการ บุคคล การเงิน วัสดุอุปกรณ์ บริหารจัดการ ค่านิยมและวัฒนธรรม เทคโนโลยี เศรษฐกิจ การเมืองและกฎหมาย ทั้งรายด้านและรายข้อ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องจนเป็นรูปแบบวิธีการสร้างสามัญสำนึกการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ในชุมชนจนเป็นวิธีการรูปแบบข้อตกลงร่วมกันของประชาชนในชุมชน ชุมชนปลอดขยะ ชุมชนสะอาด ชุมชนไร้เชื้อเพลิง สอดคล้องกับผลงานวิจัยของเก ประเสริฐสังข์ (2560) ที่ศึกษาเรื่องการวิจัยปฏิบัติการเชิงวิพากษ์เพื่อสร้างรูปแบบและกลไกการจัดการขยะอย่างครบวงจรบนฐานการมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชน พบว่ารูปแบบและกลไกประกอบไปด้วยการสร้างพื้นที่สาธารณะของกลุ่มเพื่อเป็นพื้นที่สำหรับการดำเนินการปฏิบัติการสื่อสาร การเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ การลงมือทำและถ่ายทอดองค์ความรู้ การเปลี่ยนแปลงความเข้าใจและการเปลี่ยนพฤติกรรม

2. **กลยุทธ์ที่ 1 ปรับปรุงระบบฐานข้อมูลการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียนในชุมชนให้ทันสมัยและมีคุณภาพ** ที่มีความสำคัญเพราะว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับการพัฒนาปรับปรุงระบบฐานข้อมูลการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียนในชุมชนให้ทันสมัยและมีคุณภาพ ตามหลักเศรษฐกิจหมุนเวียนที่มีความครอบคลุม ตั้งแต่การกักเก็บรวบรวม การเก็บขน การเปลี่ยนแปลง และการนำกลับมาใช้ประโยชน์ และการกำจัดขั้นสุดท้าย โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกับผู้นำชุมชน ชุมชน ได้มีการประชุมร่วมกัน คิดค้นข้อตกลงร่วมกันของชุมชนไว้อย่างชัดเจน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของภัทรารัตน์ ตันนุกิจ และคณะ (2564) ที่วิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบบริหารจัดการขยะโดยใช้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนและการแก้ปัญหาแบบมีส่วนร่วมในโรงพยาบาลสำนักงานการแพทย์ กรุงเทพมหานคร พบว่าการบริหารจัดการที่มีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภายในองค์กร หน่วยงานภายนอกองค์กรและภาคเอกชนอย่างเป็นรูปธรรม จึงทำให้การบริหารจัดการขยะมีคุณภาพ

กลยุทธ์ที่ 2 ปรับปรุงนโยบายการใช้ทรัพยากรและเทคโนโลยีให้เอื้อประโยชน์สูงสุดในการจัดการขยะเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียน ที่มีความสำคัญเพราะเป็นหัวใจหลักของระบบหมุนเวียน คือการใช้ทรัพยากรเป็นไปอย่างคุ้มค่า สามารถบริหารจัดการของเสียได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการนำเทคโนโลยีที่อำนวยความสะดวกในการบริหารจัดการ ไม่ว่าจะเป็นการลดทำให้เกิดของเสีย การนำทรัพยากรหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่หรือการสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ วิภาต อภิบาลกุลดำรง (2566) ที่ศึกษาเรื่องการพัฒนากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี ด้วยระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน พบว่าระดับนโยบายควรกำหนดเป็นเป้าหมายและพันธกิจด้านการจัดการขยะมูลฝอยด้วยรูปแบบเศรษฐกิจหมุนเวียนการสั่งการจากระดับ และระยะสั้นจะต้องกำหนดเป็นระเบียบพร้อมมาตรการที่ต้องดำเนินการโดยกระทรวงมหาดไทย

กลยุทธ์ที่ 3 เร่งรัดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการปรับปรุงข้อบัญญัติให้เอื้อต่อการจัดการขยะเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียน ที่มีความสำคัญเพราะมีการเร่งรัดให้มีการปรับปรุงข้อบัญญัติที่เป็นอุปสรรคต่อการบริหารจัดการขยะเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการบังคับใช้ข้อบัญญัติอย่างจริงจังและต่อเนื่อง มีการประเมินความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการใช้ข้อบัญญัติที่ได้ปรับปรุง สอดคล้องกับผลงานวิจัยของคณานิธิ โภชน (2567) ที่ศึกษาเรื่องการบริหารจัดการขยะตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน พบว่าประเทศไทยมีกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการขยะหลายฉบับ แต่ยังคงขาดสาระสำคัญในการจัดการขยะเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียน ตั้งแต่ต้นทางจนถึงปลายทาง

กลยุทธ์ที่ 4 พัฒนาระบบและกลไกในการจัดทำแผนการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียนภายในชุมชน ที่มีความสำคัญเพราะมีการพัฒนาระบบและกลไกการดำเนินงาน มีการวิเคราะห์ปัญหาและสภาพแวดล้อมโดยผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการระดับจังหวัด สอดคล้องกับยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการขยะตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) ของประเทศไทย ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) (ราชกิจจานุเบกษา, 2561)

กลยุทธ์ที่ 5 เสริมสร้างแรงจูงใจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหน่วยงานหลักของภาครัฐปรับเปลี่ยนแนวคิดเพื่อสนับสนุนการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียน ที่มีความสำคัญเพราะมีการประชาสัมพันธ์การสร้างแรงจูงใจในการจัดการขยะในการลดการใช้ การนำกลับมาใช้ใหม่ การยืดอายุการใช้งาน การนำมาเข้ากระบวนการผลิตซ้ำเพื่อเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ตามหลักเศรษฐกิจหมุนเวียนซึ่งเป็นไปตามราชกิจจานุเบกษา หมวด 3 ส่วนที่ 2 ข้อที่ 16 การร่วมดำเนินการหรือการมอบหมายหน่วยงานของรัฐหรือราชการส่วนท้องถิ่นอื่นเก็บ ขน หรือกำจัดมูลฝอย (กระทรวงมหาดไทย, 2567)

กลยุทธ์ที่ 6 พัฒนาศักยภาพการจัดการขยะเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียนให้แก่ประชาชนในชุมชน ที่มีความสำคัญเพราะการแก้ไขปัญหามลพิษในชุมชนจำเป็นต้องอาศัยการสร้างร่วมมือ ฝึกอบรมให้ความรู้การจัดการขยะเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียนและมีการศึกษาดูงานกับหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ประสบความสำเร็จ การมีส่วนร่วมของประชาชนทุกภาคส่วนในชุมชนในการคิดวิเคราะห์ และรวมถึงการมีส่วนร่วมจิตอาสาดูแลความสะอาดเรียบร้อยในชุมชน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของนงนุช ศรีสุข และเบญญาดา กระจ่างแจ้ง (2566) ที่ศึกษาเรื่อง การจัดการขยะฐานศูนย์ของชุมชนภายใต้แนวคิดระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน กรณีศึกษาองค์กรบริหารส่วนตำบลปะตง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการจัดการขยะฐานศูนย์ของชุมชนแบบครบวงจรเกิดจากการประยุกต์ใช้หลักกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วมประกอบด้วยการสร้างความรู้ การสร้างแนวทางการพัฒนา และการสร้างแนวทางปฏิบัติ

กลยุทธ์ที่ 7 สนับสนุนเทคโนโลยีและนวัตกรรมในการสร้างมูลค่าเพิ่มจากขยะตามระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน ที่มีความสำคัญเพราะ มีการจัดหาอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องจักรที่ทันสมัยเพียงพอสำหรับใช้งานในการ

จัดการขยะเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียนในชุมชน มีการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมในการสร้างมูลค่าเพิ่มจากขยะ ถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการนำไปสู่การพัฒนาวัฏจักรที่สามารถนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาในการจัดการขยะ เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียนในชุมชน รวมถึงการใช้เทคโนโลยีการสื่อสาร Facebook, Line, TikTok, Instagram ในการเชิญชวน เผยแพร่ผลิตภัณฑ์จากของเหลือใช้จากขยะในชุมชน เป็นการสนับสนุนส่งเสริมการตลาดจากผลิตภัณฑ์จากขยะในชุมชนได้ด้วยอีกทาง สอดคล้องกับผลงานวิจัยของพัทธ์ธีรา วงศราวิทย์ (2561) ที่วิจัยเรื่องการประยุกต์ใช้แนวคิดระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนกับวิสาหกิจชุมชน พบว่า เป้าหมายและนโยบายในการลดขยะพลาสติก การลดการฝังกลบขยะ และการเพิ่มปริมาณการใช้เชื้อเพลิงชีวภาพของภาคธุรกิจในการสนับสนุนการผลิตและการบริโภคในความพยายามผลักดันให้เกิดระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน

กลยุทธ์ที่ 8 ส่งเสริมหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนในการสนับสนุนการจัดการขยะเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียนของชุมชน ที่มีความสำคัญเพราะการที่ได้รับการสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่าง ๆ หรือภาคีเครือข่ายภายในและภายนอกชุมชน เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญที่จะส่งผลให้การจัดการขยะเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียนของชุมชนประสบผลสำเร็จและยั่งยืนตามหลักเศรษฐกิจหมุนเวียน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของอรุณญา ลอสิ่อเลิศ (2561) ซึ่งได้วิจัยเรื่อง ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการส่งเสริมขยะรีไซเคิลเพื่อการส่งออก พบว่าความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการส่งเสริมขยะรีไซเคิลเพื่อการส่งออก ปัจจุบันภาครัฐมีนโยบายแผนงาน โครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาประสิทธิภาพในการส่งออกขยะรีไซเคิลอย่างเป็นรูปธรรม

กลยุทธ์ที่ 9 เร่งรัดการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ภาคีเครือข่าย ในการจัดการขยะเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียนในชุมชน ที่มีความสำคัญเพราะการแก้ไขปัญหาขยะเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียนจะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ปัจจัยสำคัญในการจัดการขยะเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียนให้สำเร็จตามหลักเศรษฐกิจหมุนเวียน จะต้องอาศัยการให้ความร่วมมือของสมาชิกในชุมชน อาศัยความเข้มแข็งของผู้นำชุมชน มีการกำหนดข้อตกลงและกระบวนการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนไว้อย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของลักขมี เกตุสกุล (2558) ที่วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม กรณีศึกษาชุมชนบ้านทุ่งศรี อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่ พบว่า การสร้างภาคีเครือข่ายจากหน่วยงานภายนอก หรือการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เล็งเห็นถึงศักยภาพของการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน ที่จะสามารถขับเคลื่อนและต่อยอดการจัดการขยะมูลฝอยให้ประสบผลสำเร็จได้ในอนาคต

ความสัมพันธ์ของกลยุทธ์ พบว่ากลยุทธ์ที่ 1,2,3,4 เป็นการพัฒนาระบบและกลไก ปรับปรุงระบบฐานข้อมูล ปรับปรุงนโยบายการใช้ทรัพยากรและเทคโนโลยี ในการจัดทำแผนการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียนที่มีคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะระดับประเทศ พ.ศ. 2565-2570 (กองจัดการกากของเสียและสารอันตราย, 2565) กลยุทธ์ที่ 5, 6, 7 เป็นการสร้างแรงจูงใจ ปรับเปลี่ยนแนวคิด พัฒนาองค์ความรู้ การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการสร้างมูลค่าเพิ่มจากขยะอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งเป็นไปตามราชกิจจานุเบกษา หมวด 3 ส่วนที่ 2 ข้อ 16 ที่ระบุว่าความร่วมมือดำเนินการหรือการมอบหมายหน่วยงานของรัฐหรือราชการส่วนท้องถิ่นอื่นเก็บ ขน หรือกำจัดมูลฝอย (กระทรวงมหาดไทย, 2567) กลยุทธ์ที่ 8, 9 ส่งเสริมหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนเร่งรัดการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและภาคีเครือข่าย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของอรุณญา ลอสิ่อเลิศ (2561) ได้วิจัยเรื่อง ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการส่งเสริมขยะรีไซเคิลเพื่อการส่งออก พบว่า ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการส่งเสริมขยะรีไซเคิลเพื่อการส่งออก ปัจจุบันภาครัฐมีนโยบายแผนงาน โครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาประสิทธิภาพในการส่งออกขยะรีไซเคิลอย่างเป็นรูปธรรม

3. วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ประเด็นกลยุทธ์ กลยุทธ์ ตัวชี้วัด และมาตรการ ของการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียนขององค์กรชุมชนเหนือเขื่อนภูมิพล มีความสอดคล้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และการยอมรับได้อยู่ในระดับมากและมากที่สุด และผ่านเกณฑ์การประเมิน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกระบวนการพัฒนากลยุทธ์การจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียนขององค์กรชุมชนเหนือเขื่อนภูมิพล ได้พัฒนาตามกระบวนการพัฒนากลยุทธ์ที่ถูกต้อง และการดำเนินการพัฒนากลยุทธ์ฯ ได้ใช้ข้อมูลสารสนเทศในด้านสภาพ ปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องของการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียนฯ กับทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ที่เก็บรวบรวมจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกกลุ่มได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เขื่อนภูมิพลและชุมชน นอกจากนี้มีใช้ข้อมูลจากการศึกษาแนวทางการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียนขององค์กรชุมชนที่ประสบผลสำเร็จ มาใช้ในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและยกย่องกลยุทธและตรวจสอบกลยุทธ์ซึ่งดำเนินการโดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกกลุ่ม และมีผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนากลยุทธ์และการจัดการขยะเป็นผู้ร่วมดำเนินการ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีการพัฒนากลยุทธ์ที่ระบุว่าการพัฒนากลยุทธ์ที่ดีควรมีการกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจที่ชัดเจนที่จะนำพาสู่เป้าหมายและอนาคตที่ยั่งยืน วิเคราะห์สภาพแวดล้อมขององค์กรพิจารณาจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรคคิดแบบอนาคต คิดแบบสร้างสรรค์ และพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีนวัตกรรมใหม่ ๆ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและดำเนินการทุกภาคส่วนในองค์กรมุ่งมั่นสู่ความสำเร็จ (เอกชัย บุญยาธิษฐาน, 2563; อุทิศ ขาวเอียร, 2562) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของมลิตา อุบลรัตน์ (2566) ที่ได้วิจัยเรื่อง การวางแผนกลยุทธ์เพื่อการพัฒนาองค์กรที่มีประสิทธิภาพพบว่า การวางแผนกลยุทธ์เพื่อพัฒนาองค์กรที่มีประสิทธิภาพ เป็นแบบแผนด้านพฤติกรรมในการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง โดยการกำหนดทิศทางที่เป็นแนวทางการดำเนินงานในอนาคตเพื่อให้เข้าใจในสภาพแวดล้อม การกำหนดทิศทางที่เหมาะสม การกำหนดรายละเอียดของกิจกรรม และการประเมินสถานการณ์แก้ไขปัญหาและป้องกันปัญหา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. องค์กรชุมชนเหนือเขื่อนภูมิพลทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เขื่อนภูมิพล และชุมชน ควรนำกลยุทธ์การจัดการขยะฯ ที่พัฒนาขึ้น ไปใช้ประกอบการจัดทำแผนปฏิบัติงานในการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียน โดยทั้งระบบได้แก่ การกักเก็บรวบรวม การเก็บขน การเปลี่ยนแปลงและการนำกลับมาใช้ประโยชน์ และการกำจัดขั้นสุดท้าย ซึ่งในการดำเนินการควรสร้างการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงโดยให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการวางแผน การดำเนินงาน การรับผลประโยชน์ และการประเมินผล ทั้งนี้้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เป็นหลักในการดำเนินการและให้การสนับสนุน

2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่งของชุมชนเหนือเขื่อนภูมิพลควรดำเนินการดังนี้ 1) ศึกษาสภาพแวดล้อมภายในที่เป็นจุดแข็งและจุดอ่อน และสภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นโอกาสและอุปสรรค ในการจัดการขยะตามหลักเศรษฐกิจหมุนเวียนของชุมชนในพื้นที่ แล้วพิจารณาเลือกใช้กลยุทธ์การจัดการขยะฯ ที่พัฒนาขึ้นนี้ไปปฏิบัติให้เหมาะสม 2) กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์การจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียน 3) ควบน้าสภาพ ปัญหา ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง กลยุทธ์ และผลการประเมินกลยุทธ์การจัดการขยะฯ ใช้ประกอบในการพิจารณากำหนดนโยบาย แผนการดำเนินการทั้งระยะสั้นและระยะยาว กิจกรรมและโครงการต่าง ๆ ในการจัดการขยะฯ 4) ควรเสริมสร้างสมรรถนะด้านการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียนขององค์กรชุมชนที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบริหารงาน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการศึกษาผลการขับเคลื่อนกลยุทธ์การจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียนขององค์กรชุมชนเหนือเงื่อนไขภูมิพลที่ได้พัฒนาขึ้น
2. ควรทำวิจัยและพัฒนาารูปแบบหรือกระบวนการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียนขององค์กรชุมชนเหนือเงื่อนไขภูมิพล
3. ควรทำการวิจัยเชิงสำรวจเพื่อถอดองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียนขององค์กรชุมชนที่ประสบความสำเร็จในบริบทที่แตกต่างกันและควรดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการในการจัดการความรู้ดังกล่าวในองค์กรชุมชนที่ต้องการพัฒนา

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมมลพิษ. (2566). รายงานจัดการขยะและของเสียอันตราย. สืบค้น 10 ตุลาคม 2566, จาก <https://www.pcd.go.th/publication/10650/>
- กระทรวงมหาดไทย. (2567). การจัดการมูลฝอย. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นกองกฎหมายและระเบียบท้องถิ่น.
- กองจัดการกากของเสียและสารอันตราย. (2565). รายงานประจำปีกากของเสียและขยะอันตราย. กรุงเทพฯ: กองจัดการกากของเสียและขยะอันตราย กรมควบคุมมลพิษ.
- เก ประเสริฐสังข์. (2560). การวิจัยปฏิบัติการเชิงวิพากษ์เพื่อสร้างรูปแบบและกลไกการจัดการขยะอย่างครบวงจรบนฐานการมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชน (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- คณาธิป ไกยชน. (2567). การบริหารจัดการขยะตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular economy). *วิจัยปริทัศน์*, 47, 1-20.
- เดช อุณหะจิรังรักษ์. (2565). การสร้างสรรค์นวัตกรรมบริการสาธารณะโดยองค์การบริหารส่วนตำบล. สืบค้น 10 ตุลาคม 2566, จาก https://explore.nrct.go.th/search_detail/result/8752
- นนุช ศรีสุข และเบญญาดา กระจำแจ้ง. (2566). การจัดการขยะฐานศูนย์ของชุมชนภายใต้แนวคิดระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลปะตง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี. *วารสารนวัตกรรม การจัดการศึกษาและการวิจัย*, 5(4), 1011-1026. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jemri/article/view/263714>
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ประกาศยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580). (2566, 10 ตุลาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 135 ตอนที่ 82 ก. หน้า 1-71.
- พัทธธีรา วงศาวิทย์. (2561). *เศรษฐกิจหมุนเวียน*. สืบค้น 16 กรกฎาคม 2564, จาก <https://www.prachachat.net/columns/news-169313>
- ภัทรารัตน์ ตนนุกิจ, สุขสันต์ กิตติศุภกร และปิติ ฉลองวิริยะเลิศ. (2564). การพัฒนาระบบบริหารจัดการขยะโดยใช้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนและการแก้ปัญหาแบบมีส่วนร่วมในโรงพยาบาลสำนักการแพทย์ กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยและแพทยศาสตร์ศึกษา สำนักการแพทย์กรุงเทพมหานคร.
- มลธิดา อุบลรัตน์. (2566). การวางแผนกลยุทธ์ เพื่อพัฒนาองค์กรที่มีประสิทธิภาพ. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรม บริหารคน*, 6(2), A100-A114. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jidir/article/view/259319>

- ลักขมี เกตุสกุล. (2558). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม กรณีศึกษาชุมชนบ้านทุ่งศรี อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่* (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- วิภาต อภิบาลกุลดำรง. (2566). การพัฒนาระบบการจัดการขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี ด้วยระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน. *วารสาร มจร การพัฒนาสังคม*, 8(2), 86-98.
- สมคิด พรหมจ้อย. (2560). *การเขียนรายงานการประเมินโครงการ*. นนทบุรี: จตุพรดีไซน์.
- สมชาย ภคภาสวิวัฒน์. (2564). *การบริหารเชิงกลยุทธ์*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์.
- สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดพะเยา. (2561). *การบริหารจัดการขยะโดยเริ่มที่ผู้นำและสำนักงาน*. พะเยา: สำนักงานประชาสัมพันธ์.
- สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคและควบคุมมลพิษที่ 1. (2566). *สถานการณ์การจัดการขยะมูลฝอยประจำปี*. เชียงใหม่: สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 1 จังหวัดเชียงใหม่.
- อรัญญา ลอสิเลิศ. (2561). *ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการส่งเสริมขยะรีไซเคิลเพื่อการส่งออก* (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี.
- อุทิศ ขาวเขียว. (2562). *การวางแผนกลยุทธ์*. กรุงเทพฯ: ด้านสุขภาพการพิมพ์.
- เอกชัย บุญยาพิษฐาน. (2563). *คู่มือวิเคราะห์ SWOT อย่างมืออาชีพ*. กรุงเทพฯ: ปัญญาชน.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30, 607-610.
<https://doi.org/10.1177/001316447003000308>